१८७३१

प्र ति ज्ञा प त्र

या संशोधन अहवालात समाविष्ट करण्यात आलेले संशोधन कार्य हे कोणाच्याही मदतीशिवाय केलेल्या माझ्या स्वत:च्या प्रयत्नाचे फलित आहे. त्यासाठी मला माझ्या मार्गदर्शकाकडून मिळालेले मार्गदर्शन आणि यापूर्वी झालेल्या संशोधनांचे संदर्भ, याशिवाय कशाचीही मदत घेण्यात आलेली नाही. उपयोगात आणलेल्या संदर्भाचा योग्य निर्देश करण्यात आलेला आहे असे मी प्रतिज्ञापूर्वक घोषित करते.

मीनाक्षी शै. कांबळे

कोल्हापूर (मीनाक्षी शै. कांबळे)

दिनांक : ११ : ९ : १९९५ ।

प्रमाणपत्र

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील मराठीच्या पाठनियोजनाची मार्गदर्शनपद्धती व अन्य विषयांच्या पाठनियोजनाची मार्गदर्शनपद्धती यांचा तौलनिक अभ्यास हे श्रीमती मीनाक्षी शंकर कांबळे यांनी सादर केलेल्या प्रबंधाचे संशोधनकार्य त्यांनी माझ्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केलेले आहे. त्यांनी केलेले काम हे त्यांचे स्वत:चे असून अन्य वापरण्यात आलेल्या संदर्भस्रोतांचा योग्यरीतीने निर्देश या प्रबंधात करण्यात आला आहे असे मी प्रमाणित करतो.

अ.न.जोशी

कोल्हापूर . (डॉ.अ.न.जोशी)

दिनांक : १७ : ९ : १९९५. मार्गदर्शक.

ऋणनिर्देश

शिक्षक प्रशिक्षण (Teacher Education) या विषयातील हा शोध-प्रबन्ध सादर करताना मला कृतकृत्य वाटत आहे. शिक्षक प्रशिक्षणाच्या प्रात्यक्षिक कार्यातील पाठनियोजन व त्यावरील मार्गदर्शन कोणत्या पद्धतीने दिले जाते याचा अभ्यास करण्यासाठी मला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील सर्व विषयांच्या (मराठी,हिंदी,इंग्रजी, इतिहास,भूगोल,शास्त्र ,गणित) पाठमार्गदर्शक प्राध्यापकांशी संपर्क साधावा लागला.संशोधिकेचा एम.ए.चा प्रमुख विषय मराठी असल्याने मराठी पाठनियोजनाची मार्गदर्शन पद्धती मध्यवर्ती धरुन तिचा अन्य (उपरोक्त) विषयांच्या पाठनियोजनाच्या मार्गदर्शन पद्धतीशी तौलनिक अभ्यास केला आहे.त्यासाठी मला ज्या संस्था व स्नेहिजनांचे हातभार लागले त्यांचा ऋणभार व्यक्त करणे क्रमप्राप्त आहे.

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालये - सांगली जिल्हातील सन १९९२-९३ सालातील वसंत कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,इस्लामपूर, श्रीमती पुतळाबेन शहा कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सांगली,महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय,तासगांव, कै.सौ.मालतीदेवी वसंतरावदादा पाटील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, मिरज, आणि कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,विटा या सर्व शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्राचार्य,प्राध्यापक,आजी छात्राध्यापक (१९९२-९३),माजी छात्राध्यापक (सन १९९१-९२) यांनी वेळेत पाठमार्गदर्शनाचे ध्वनिमुद्रण व प्रश्नावल्या भरुन दिल्या तसेच तेथील सेवक-वर्ग यांनीही माझ्या कामात विविध सुविधा उपलब्ध करुन दिल्या या सर्वांची मी आभारी आहे.

त्याचप्रमाणे या संशोधन कार्यासाठी मला सांगली जिल्हाबाहेरील व शिवाजी विद्यापीठांतर्गत शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील पाठमार्गदर्शकांनी

वेळेत प्रश्नावल्या भरुन पाठविल्या, तसेच व्यक्तिश: आपल्या अनुभवाचा व ज्ञानाचा लाभ दिला त्या सर्वांचे मी अंत:करणपूर्वक आभार मानते.

हे संशोधनकार्य करत असता मला ज्या ग्रंथालयांचा भरपूर उपयोग झाला त्यामध्ये शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर ग्रंथालय व वसंत कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, इस्लामपूर यांचा आवर्जुन उल्लेख करावा लागेल, तेथील ग्रंथपाल व सेवकवर्ग यांची मी मन:पूर्वक आभारी आहे.

यानंतर माझे मार्गदर्शक मा.श्री.जोशी अ.न.व त्यांच्या सुविद्य पत्नी व नाशिक शहरी वास्तव्य असल्याने ज्यांची मला सतत मदत झाली ते माझे बन्धू श्री प्रफुल्ल व त्यांची पत्नी या सर्वांच्या मार्गदर्शनाने व सहकार्यानेच माझ्या संशोधन कार्याचा हा मानस मी पुरा करु शकले.त्यांच्या आभाराशिवाय माझ्या ऋणनिर्देशाची पूर्तताच होणार नाही म्हणून मी त्यांची शतश: आभारी आहे.

माझ्या घरातील सर्व कुटुंबिय त्यांचा स्नेह व माझ्या कार्याबद्दल त्यांची मिळालेली स्फूर्ति,सहानुभूती,मदत ही सदैव मला ऋणातच ठेवण्यासारखी आहे. तेव्हा त्यांच्या ऋणातच राहणे मी पसंत करते.

याशिवाय सध्याचे माझे कार्यक्षेत्र शाळा क्र.१ कासेगाव येथील आजी व माजी मुख्याध्यापक व माझे सर्व सहकारी बंधू - भगिनी यांनीही माझ्या या संशोधनकार्याच्या प्राथमिक लेखनामध्ये मदत केली त्यांचेही मी मन:पूर्वक आभार मानते.

श्री बाळकृष्ण रा.सावंत,कोल्हापूर यांनी हा शोध-प्रबन्ध टंकलिखित करुन देण्याचे आश्वासन देऊन माझ्या मनावरील भार हलका केला व अत्यंत कमी वेळेत अधिक सुबक,सुवाच्य टंकलेखन करुन दिले त्याबद्दल मी त्यांना धन्यवाद देते.

मीनाक्षी शं.कांबळे

स्थळ : कोल्हापूर । (श्रीमती मीनाक्षी शंकर कांबळे)

दिनांक : ११ : ९ :१९९५ ।

अनुक्रमणिका

प्रकरण	विषयांश	पृष्ठ क्रमांक
	शीर्षक	
	प्रतिज्ञापत्र	
	प्रमाणपत्र	
	ऋणनिर्देश	
	अनुक्रमणिका	
	सारणींची यादी	
	आकृतींची यादी	
(१)	पार्श्वभूमी	१ - ११
	शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयामध्ये असलेली सराव	४
	पाठाची पारंपारिक पद्धती	
	समस्येचे विधान	५
	विशिष्ट पदांच्या व्याख्या	६
	गृहीतके	७
	समस्येची व्याप्ती व मर्यादा	
	समस्येचे महत्त्व	८
	✓ संशोधन अभ्यासाची उद्दिष्टे(हेतू)	१०
	परिकल्पना	१०
	प्रकरणीकरण	११
(२)	संशोधन विषयाशी संबंधित साहित्याचा आढावा	१३-२९
	२.१ संबंधित साहित्याच्या आढाव्याचे महत्त्व	१३
	२.२ पाठनियोजन व सराव विषयक परदेशात झालेले संशोधन	१४
	२.३ पाठ नमुना व पाठ विश्लेषण	१७
	२.४ सराव अध्यापन	१८

प्रकरण	विषयांश	पृ.क्र.
(२) पुढे चालू ...		
	२.५ पाठ मार्गदर्शन २.६ भारतातील संशोधन	१९
	समारोप	२९
(३)	संशोधनाची कार्य पद्धती	३०-५०
	प्रास्ताविक	३०
	✓ न्यादर्शाची निवड	३२
	जनसंख्येची व्याख्या	३३
	प्रत्यक्ष नमुन्याची निवड	३३
	✓ संशोधन साधनाची निवड	३६
	१. पाठमार्गदर्शनविश्लेषण गटपद्धती	३६
	मुलाखतीचा हेतू	४३
	२. प्रश्नावली	४३
	प्रश्नावलीची पूर्व चाचणी	४५
	प्रश्नावलीचे संस्करण संशोधनाची कार्यवाही	४६
(४)	सामग्रीचे विश्लेषण आणि अर्थबोधन	५१-६०७
	विभाग-१	
	प्रस्तावना	५१
	१.१ मराठी व अन्य पद्धतीचे मार्गदर्शन	५२-७३
	- मराठी मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	५३
	- हिंदी मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	५६
	- इंग्रजी मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	५९
	- इतिहास मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	६२
	- भूगोल मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	६५
	- शास्त्र मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	६८
	- गणित मार्गदर्शनाच्या १९ घटकांची टक्केवारी	७१

प्रकरण क्र.	विषयांश	पृ.क्र.
(४) पुढे चालू	१.२ एकत्रित प्रवाह तक्ते	७४-१०२
	- मराठी पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	८२
	- हिंदी पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	८५
	- इंग्रजी पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	८८
	- इतिहास पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	९१
	- भूगोल पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	९४
	- शास्त्र पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	९७
	- गणित पाठमार्गदर्शनाचा प्रवाह तक्ता	१००
	१.३ प्रश्नावलीचे विश्लेषण व अर्थबोधन	१०३-
	- विषय - मराठी	१०४
	- विषय - हिंदी	१७१
	- विषय - इंग्रजी	२३१
	- विषय - इतिहास	२९६
	- विषय - भूगोल	३५७
	- विषय - शास्त्र	४११
	- विषय - गणित	४७८
	१ मराठी पाठमार्गदर्शनाचे चित्र	५३७
	विभाग-२-	
	मराठी व अन्य विषयाच्या पाठमार्गदर्शनाची तुलना	५४०-५४३
	२.१ मराठी व अन्य विषयाच्या पाठमार्गदर्शनाचे तौलनिक दर्शकांक सारण्यांमधील तुलना	५४४
	१.मराठी व हिंदी अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५४५
	२.मराठी व इंग्रजी अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५४७
	३.मराठी व इतिहास अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५५०
	४.मराठी व भूगोल अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५५३
	५.मराठी व शास्त्र अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५५५

प्रकरण क्र.	विषयांश	पृ.क्र.
(४) पुढे चालू	६. मराठी व गणित अध्यापनपद्धतीचे पाठमार्गदर्शन	५५८
	२.२ मराठी पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनाचे प्रवाह तक्त्यामधील तुलना	
	१.मराठी व हिंदी पाठमार्गदर्शन	५६२
	२.मराठी व इंग्रजी पाठमार्गदर्शन	५६४
	३.मराठी व इतिहास पाठमार्गदर्शन	५६५
	४.मराठी व भूगोल पाठमार्गदर्शन	५६७
	५.मराठी व शास्त्र पाठमार्गदर्शन	५६९
	६.मराठी व गणित पाठमार्गदर्शन	५७१
	२.३ मराठी पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनाची प्रश्नावलीनुसार तुलना	
	१.मराठी व हिंदी	५७३
	२.मराठी व इंग्रजी	५७६
	३.मराठी व इतिहास	५८०
	४.मराठी व भूगोल	५८४
	५.मराठी व शास्त्र	५८८
	६.मराठी व गणित	५९२
	विभाग-३	
	मराठी पाठमार्गदर्शनाची तत्त्वे व पद्धतींची निश्चिती	५९७-६०७
(५)	सारांश,निष्कर्ष,शिफारशी आणि संभाव्य संशोधनाचे निर्देशन --	६०८-
	प्रास्ताविक	६०८
	निष्कर्ष - मराठी पाठमार्गदर्शनाचे महत्त्वाचे निष्कर्ष	६११
	मराठी पाठमार्गदर्शन तत्त्वे व पद्धतीची निश्चिती	६१५
	शिफारशी	६१७
	पुढील संशोधनासाठी विषय	६१८
	संदर्भ ग्रंथ सूची :	
	अ) मराठी	६२१
	ब) इंग्रजी	६२४

पृष्ठ क्रमांक

परिशिष्टे -

१) पाठ-नियोजन मार्गदर्शनाचे प्रत्यक्ष निरीक्षण(ध्वनिमुद्रण) केलेल्या प्राध्यापकांची यादी (जि:सांगली) ६२८

२) पाठ-नियोजन मार्गदर्शनासंबंधी प्रश्नावली भरुन पाठविणाऱ्या प्राध्यापकांची यादी. ६३०

३) पाठ नियोजनाचे मार्गदर्शनासंबंधीची प्रश्नावली भरुन पाठविणाऱ्या आजी विद्यार्थी-शिक्षकांची(१९९२-९३) यादी (जि:सांगली) ६३७

४) पाठ-नियोजनाचे मार्गदर्शनासंबंधी प्रश्नावली भरुन पाठविणाऱ्या माजी विद्यार्थी-शिक्षकांची (१९९१-९२) यादी (जि: सांगली) ६४१

५) मराठी विषयाचे मॅट्रिक्स ६४४

६) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयामध्ये पाठ-मार्गदर्शन देणाऱ्या प्राध्यापकांसाठी प्रश्नावली. ६४६

७) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयामध्ये पाठ-मार्गदर्शन घेणाऱ्या विद्यार्थी-शिक्षकांसाठी प्रश्नावली. ६५४

८) निष्कर्षांवरील चर्चेसाठी मराठी पाठ-मार्गदर्शनाचे तज्ज्ञ व अनुभवी प्राध्यापक. ६६४

९) प्रश्नावलीच्या आशयासंदर्भात मते देणारे तज्ज्ञ ६६५

१०) अन्य विषयांच्या पाठनियोजनाच्या मार्गदर्शनाची चित्रे ६६६

सारणींची यादी

अ.क्र.	सारणी क्रमांक	शीर्षक	पृ.क्र.
१	३.१	आजी विद्यार्थी-शिक्षक(सन १९९२)	३५
२	३.२	मार्गदर्शन-घटक व संबंधित प्रश्न-संख्या	४४
३	३.३	संशोधनाची रूपरेषा दाखविणारा तक्ता	४९
४	४.१	मराठी पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	५३
५	४.२	हिंदी पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	५६
६	४.३	इंग्रजी पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	५९
७	४.४	इतिहास पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	६२
८	४.५	भूगोल पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	६५
९	४.६	शास्त्र पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	६८
१०	४.७	गणित पाठमार्गदर्शनाची टक्केवारी	७१
११	४.८	पाठ टाचणाशिवाय मार्गदर्शन	१०४
१२	४.९	त्रोटक पाठटाचणासंबंधी	१०६
१३	४.१०	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वी सूचना	१०८
१४	४.११	पाठमार्गदर्शनाची सुरवात	११०
१५	४.१२	मार्गदर्शनाच्या घटकांचा क्रम	१११
१६	४.१३	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेमधील मुद्दे	११३
१७	४.१४	पूर्वज्ञानासंदर्भात प्रश्न विचारणे	११५
१८	४.१५	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न येणे	११७
१९	४.१६	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सुचत नसल्यास	११९
२०	४.१७	प्रेरणेमधील घटकक्रम	१२१
२१	४.१८	पाठटाचणामध्ये मुद्दे-उपमुद्दे नसणे	१२२
२२	४.१९	प्रत्येक मुद्दयावर चर्चा करणे	१२४

अ.क्र.	सारणी क्रमांक	शीर्षक	पृ.क्र.
२३	४.२०	मुद्दयावरील चर्चेच्या दरम्यान अवांतर वाचन देणे	१२५
२४	४.२१	पाठय-मुद्दयांचे स्पष्टीकरण विचारणे	१२६
२५	४.२२	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्दयांचे स्पष्टीकरण न आल्यास	१२८
२६	४.२३	पाठटाचण व्यवस्थित पण पाठमार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण न आल्यास	१२९
२७	४.२४	प्राध्यापकांनी पाठयांश सविस्तर सांगणे	१३०
२८	४.२५	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	१३१
२९	४.२६	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणाच्या मार्गदर्शनातील बाबी	१३३
३०	४.२७	पाठयघटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	१३५
३१	४.२८	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरण बदलामागील कारण सांगणे	१३६
३२	४.२९	शैक्षणिक साधनासंबंधी	१३८
३३	४.३०	शिक्षककृतीमधील चर्चेच्या बाबी	१४१
३४	४.३१	शिक्षक कृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	१४३
३५	४.३२	शिक्षककृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	१४४
३६	४.३३	विद्यार्थी कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	१४५
३७	४.३४	मूल्यमापनप्रश्नांवरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	१४७
३८	४.३५	मूल्यमापनातील प्रश्नाचे स्वरुप सांगणे	१४८
३९	४.३६	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	१५०
४०	४.३७	विद्यार्थी-शिक्षकाने दिलेल्या स्वाध्यायातील सुधारणा	१५२
४१	४.३८	फलक लेखनाच्या मार्गदर्शनामधील बाबी	१५४
४२	४.३९	फलक लेखनातील सुधारणा	१५६
४३	४.४०	पाठ उद्या असता मार्गदर्शन घेणे	१५८
४४	४.४१	मार्गदर्शनात प्राध्यापक अधिक वेळ देतात त्या घटकांचा क्रम	१६०
४५	४.४२	मार्गदर्शनामध्ये दुर्लक्षित घटक	१६१

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	
४६	४.४३	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकाचा सहभाग	१६३
४७	४.४४	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	१६४
४८	४.४५	पाठनियोजन त्रुटींचे असल्यास	१६६
४९	४.४६	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात त्रुटींची उत्तरे दिली असता	१६७
५०	४.४७	अधिक वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	१६८
५१	४.४८	मराठीचे पाठ मार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	१७०
५२	४.४९	पाठटाचणाशिवाय मार्गदर्शन	१७१
५३	४.५०	मौखिक पाठटाचणासंबंधी	१७२
५४	४.५१	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वी सूचना	१७४
५५	४.५२	पाठमार्गदर्शनाचा सुरुवातीचा घटक	१७६
५६	४.५३	मार्गदर्शनातील घटकांचा क्रम	१७८
५७	४.५४	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेतील मुद्दे	१७९
५८	४.५५	पूर्वज्ञानासंदर्भात प्रश्न विचारणे	१८१
५९	४.५६	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	१८२
६०	४.५७	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सुचत नसल्यास	१८३
६१	४.५८	प्रेरणेतील घटक्रम	१८५
६२	४.५९	पाठटाचणामध्ये मुद्दे-उपमुद्दे मांडणे	१८६
६३	४.६०	प्रत्येक मुद्द्यावर चर्चा करणे	१८७
६४	४.६१	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अवांतर वाचन देणे	१८८
६५	४.६२	पाठमुद्द्यांचे स्पष्टीकरण विचारणे	१८९
६६	४.६३	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्याचे स्पष्टीकरण न आल्यास	१९०
६७	४.६४	टाचण व्यवस्थित पण मार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण न आल्यास.	१९१

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
६८	४.६५	पाठांश सविस्तर सांगण्याविषयी	१९२
६९	४.६६	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	१९३
७०	४.६७	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणांमधील बाबी	१९४
७१	४.६८	पाठघटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	१९६
७२	४.६९	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे बदलण्यामागील कारण सांगणे	१९७
७३	४.७०	शैक्षणिक साधनांसंबंधी	१९८
७४	४.७१	शिक्षककृतीमधील चर्चेच्या बाबी	२००
७५	४.७२	शिक्षककृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	२०२
७६	४.७३	शिक्षककृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	२०३
७७	४.७४	विद्यार्थी कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	२०५
७८	४.७५	मूल्यमापनप्रश्नांतील चर्चेच्या बाबी	२०७
७९	४.७६	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरूप सांगणे	२०९
८०	४.७७	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	२१०
८१	४.७८	विद्यार्थीशिक्षकाने दिलेल्या स्वाध्यायातील सुधारणा	२१२
८२	४.७९	फलक लेखनावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	२१४
८३	४.८०	फलक लेखनातील सुधारणा	२१६
८४	४.८१	पाठ-उद्या असता मार्गदर्शन घेणे	२१८
८५	४.८२	मार्गदर्शनात अधिक वेळ दिला जाणाऱ्या मुद्द्यांचे क्रम	२२०
८६	४.८३	मार्गदर्शनामध्ये दुर्लक्षित घटक	२२१
८७	४.८४	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	२२२
८८	४.८५	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	२२४
८९	४.८६	पाठनियोजन कृतीचे अवलोकन	२२५
९०	४.८७	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात कृतीची उत्तरे दिल्यास	२२७
९१	४.८८	अधिक वाचन अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	२२८
९२	४.८९	मराठीचे पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	२३०

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
९३	४.९०	पाठटाचण व काळा मार्गदर्शन	२३१
९४	४.९१	त्रोटक पाठटाचणासंबंधी	२३३
९५	४.९२	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वीच्या सूचना	२३५
९६	४.९३	पाठमार्गदर्शनाचा सुरुवातीचा घटक	२३७
९७	४.९४	मार्गदर्शनातील घटकांचा क्रम	२३८
९८	४.९५	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेतील मुद्दे	२४०
९९	४.९६	पूर्वज्ञानासंबंधीत प्रश्न विचारणे	२४२
१००	४.९७	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	२४४
१०१	४.९८	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सूचत नसल्यास	२४६
१०२	४.९९	प्रेरणेतील घटक क्रम	२४८
१०३	४.१००	पाठटाचणामध्ये मुद्दे - उपमुद्दे मांडणे	२४९
१०४	४.१०१	प्रत्येक मुद्द्यावर चर्चा करणे	२५१
१०५	४.१०२	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अवांतर वाचन देणे	२५२
१०६	४.१०३	पाठ्य-मुद्द्याचे स्पष्टीकरण विचारणे	२५३
१०७	४.१०४	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण न आल्यास	२५४
१०८	४.१०५	टाचण व्यवस्थित, पण मार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण न आल्यास	२५६
१०९	४.१०६	पाठांश सविस्तर सांगण्याविषयी	२५६
११०	४.१०७	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	२५७
१११	४.१०८	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणामधील बाबी	२५८
११२	४.१०९	पाठ्य-घटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	२६०
११३	४.११०	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे बदलण्यामागील कारण सांगणे	२६१
११४	४.१११	शैक्षणिक साधनासंबंधी	२६३
११५	४.११२	शिक्षक कृतीमधील चर्चेच्या बाबी	२६५
११६	४.११३	शिक्षक-कृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	२६७
११७	४.११४	शिक्षक-कृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	२६८

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
११८	४.११५	विद्यार्थी-कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	२६९
११९	४.११६	मूल्यमापन प्रश्नांतील चर्चेच्या बाबी	२७१
१२०	४.११७	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरूप सांगणे	२७२
१२१	४.११८	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	२७४
१२२	४.११९	स्वाध्यायातील सुधारणा	२७६
१२३	४.१२०	फलक-लेखनाच्या मार्गदर्शनातील बाबी	२७८
१२४	४. १२१	फलक-लेखनातील सुधारणा	२८०
१२५	४.१२२	पाठ चालू असता मार्गदर्शन घेणे	२८२
१२६	४.१२३	मार्गदर्शनात अधिक वेळ दिला जाणाऱ्या मुद्द्यांचे क्रम	२८४
१२७	४.१२४	मार्गदर्शनातील दुर्लक्षित घटक	२८५
१२८	४.१२५	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकाचा सहभाग	२८६
१२९	४.१२६	एका मार्गदर्शनात अन्य - विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	२८८
१३०	४.१२७	पाठ-नियोजन कृतीचे अभ्यास	२८९
१३१	४.१२८	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात कृतीची उत्तरे दिल्यास	२९१
१३२	४.१२९	अधिक वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	२९३
१३३	४.१३०	मराठीचे पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	२९४
१३४	४.१३१	पाठटाचणाशिवाय मार्गदर्शन	२९६
१३५	४.१३२	मौखिक पाठटाचणासंबंधी	२९८
१३६	४.१३३	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वी सूचना	३००
१३७	४.१३४	पाठ मार्गदर्शनाचा सुरुवातीचा घटक	३०२
१३८	४.१३५	मार्गदर्शनाच्या घटकांचा क्रम	३०४
१३९	४.१३६	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेमधील मुद्दे	३०५
१४०	४.१३७	पूर्वज्ञानासंबंधीतील प्रश्न विचारणे	३०७
१४१	४.१३८	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	३०९
१४२	४.१३९	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सुचत नसल्यास	३११
१४३	४.१४०	प्रेरणेमधील घटक क्रम	३१२

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
१४४	४.१४१	पाठटाचणामध्ये मुद्दे-उपमुद्दे महत्त्वाचे	३१४
१४५	४.१४२	प्रत्येक मुद्द्यावरील चर्चा	३१५
१४६	४.१४३	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अधिकतर वाचन देणे	३१६
१४७	४.१४४	पाठमुद्द्यांचे स्पष्टीकरण विचारणे	३१७
१४८	४.१४५	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण व आस्वाद	३१९
१४९	४.१४६	टाचण व्यवस्थित, पण मार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण व आस्वाद	३२१
१५०	४.१४७	पाठांशा सविस्तर सांगणे	३२१
१५१	४.१४८	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	३२३
१५२	४.१४९	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणातील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३२४
१५३	४.१५०	पाठ्य-घटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	३२६
१५४	४.१५१	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे बदलामागील कारण	३२७
१५५	४.१५२	शैक्षणिक साधनांसंबंधी बाबी	३२८
१५६	४.१५३	शिक्षक कृतीमधील चर्चेच्या बाबी	३३०
१५७	४.१५४	शिक्षक कृतीवरील चर्चेत अधिकतर माहिती देणे	३३२
१५८	४.१५५	शिक्षक-कृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	३३३
१५९	४.१५६	विद्यार्थी-कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३३४
१६०	४.१५७	मूल्यमापन प्रश्नांवरील चर्चेच्या बाबी	३३६
१६१	४.१५८	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरूप सांगणे	३३८
१६२	४.१५९	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३३९
१६३	४.१६०	विद्यार्थी-शिक्षकाने दिलेल्या स्वाध्यायातील सुधारणा	३४०
१६४	४.१६१	फलकलेखनावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३४२
१६५	४.१६२	फलक-लेखन सुधारणा	३४४
१६६	४.१६३	पाठ उद्या असता मार्गदर्शन देणे	३४५
१६७	४.१६४	मार्गदर्शनात प्राध्यापक अधिक वेळ देतात त्यानुसार घटकक्रम	३४७
१६८	४.१६५	मार्गदर्शनामध्ये दुर्लक्षित घटक	३४८

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
१६९	४.१६६	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकाचा स्थान	३५०
१७०	४.१६७	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा स्थान	३५१
१७१	४.१६८	पाठनिरीक्षण चुकीचे असल्यास	३५२
१७२	४.१६९	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात चुकीची उत्तरे दिल्यास	३५३
१७३	४.१७०	अधिक,वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	३५५
१७४	४.१७१	मराठीचे पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	३५६
१७५	४.१७२	पाठटाचणाशिवाय मार्गदर्शन	३५७
१७६	४.१७३	त्रोटक पाठटाचणासंबंधी	३५९
१७७	४.१७४	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वी सूचना	३६०
१७८	४.१७५	पाठ मार्गदर्शनाचा सुरवातीचा घटक	३६२
१७९	४.१७६	मार्गदर्शनातील घटकांचा क्रम	३६३
१८०	४.१७७	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेतील मुद्दे	३६४
१८१	४.१७८	पूर्वज्ञानासंबंधीत प्रश्न विचारणे	३६६
१८२	४.१७९	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	३६८
१८३	४.१८०	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सूचत नसल्यास	३६९
१८४	४.१८१	प्रेरणेतील घटकक्रम	३७१
१८५	४.१८२	पाठटाचणामध्ये मुद्दे-उपमुद्दे नसणे	३७२
१८६	४.१८३	प्रत्येक मुद्द्यावर चर्चा करणे	३७३
१८७	४.१८४	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अधांतर वाचन देणे	३७४
१८८	४.१८५	पाठमुद्द्यांचे स्पष्टीकरण विचारणे	३७५
१८९	४.१८६	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण न आल्यास	३७६
१९०	४.१८७	टाचण व्यवस्थित ,पण मार्गदर्शनाच्या वेळी स्पष्टीकरण न आल्यास	३७७
१९१	४.१८८	पाठांचा सविस्तार सांगण्याविषयी	३७८
१९२	४.१८९	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	३७९
१९३	४.१९०	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणामधील बाबी	३८०

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
१९४	४.१९१	पाठघटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	३८२
१९५	४.१९२	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे वगळण्यामागील कारण सांगणे	३८३
१९६	४.१९३	शैक्षणिक साधनांसंबंधी	३८४
१९७	४.१९४	शिक्षककृतीमधील चर्चेच्या बाबी	३८६
१९८	४.१९५	शिक्षक कृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	३८७
१९९	४.१९६	शिक्षककृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	३८८
२००	४.१९७	विद्यार्थी कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३८९
२०१	४.१९८	मूल्यमापन प्रश्नातील चर्चेच्या बाबी	३९१
२०२	४.१९९	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरूप सांगणे	३९३
२०३	४.२००	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३९४
२०४	४.२०१	विद्यार्थी-शिक्षकाने दिलेल्या स्वाध्यायातील सुधारणा	३९५
२०५	४.२०२	फलक लेखनावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	३९७
२०६	४.२०३	फलक लेखनातील सुधारणा	३९८
२०७	४.२०४	पाठ-उद्या असता मार्गदर्शन घेणे	४००
२०८	४.२०५	मार्गदर्शनात अधिक वेळ दिला जाणाऱ्या मुद्द्यांचे क्रम	४०१
२०९	४.२०६	मार्गदर्शनामध्ये दुर्लक्षित घटक	४०२
२१०	४.२०७	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	४०४
२११	४.२०८	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	४०५
२१२	४.२०९	पाठनियोजन चुकीचे असल्यास	४०६
२१३	४.२१०	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात चुकीची उत्तरे दिल्यास	४०७
२१४	४.२११	अधिक वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	४०९
२१५	४.२१२	मराठी पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	४१०
२१६	४.२१३	पाठटाचणाशिवाय मार्गदर्शन	४११
२१७	४.२१४	त्रोटक पाठटाचणासंबंधी	४१३
२१८	४.२१५	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वीच्या सूचना	४१५
२१९	४.२१६	पाठमार्गदर्शनाचा सुरुवातीचा घटक	४१७

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
२२०	४.२१७	मार्गदर्शनातील घटकांचा क्रम	४१९
२२१	४.२१८	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेतील मुद्दे	४२०
२२२	४.२१९	पूर्वज्ञानासंबंधीत प्रश्न विचारणे	४२२
२२३	४.२२०	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	४२४
२२४	४.२२१	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सुचत नसल्यास	४२६
२२५	४.२२२	प्रेरणेतील घटक क्रम	४२८
२२६	४.२२३	पाठटाचणामध्ये मुद्दे - उपमुद्दे नसणे	४२९
२२७	४.२२४	प्रत्येक मुद्द्यावर चर्चा करणे	४३१
२२८	४.२२५	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अवांतर वाचन देणे	४३२
२२९	४.२२६	पाठ्य-मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण विचारणे	४३३
२३०	४.२२७	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण न आल्यास	४३४
२३१	४.२२८	टाचण व्यवस्थित, पण मार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण न आल्यास	४३६
२३२	४.२२९	पाठांशा सविस्तर सांगण्याकरिता	४३६
२३३	४.२३०	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	४३८
२३४	४.२३१	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणामधील बाबी	४३९
२३५	४.२३२	पाठ्य-घटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	४४१
२३६	४.२३३	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे यामागील कारण सांगणे	४४२
२३७	४.२३४	शैक्षणिक साधनासंबंधी	४४४
२३८	४.२३५	शिक्षक-कृतीमधील चर्चेच्या बाबी	४४६
२३९	४.२३६	शिक्षक-कृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	४४८
२४०	४.२३७	शिक्षक-कृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	४४९
२४१	४.२३८	विद्यार्थी कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	४५०
२४२	४.२३९	मूल्यमापन प्रश्नातील चर्चेच्या बाबी	४५३
२४३	४.२४०	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरुप सांगणे	४५५
२४४	४.२४१	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	४५६
२४५	४.२४२	स्वाध्यायातील सुधारणा	४५८
२४६	४.२४३	फलक लेखनाच्या मार्गदर्शनातील बाबी	४६०

अ.क्र.	धारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
२४७	४.२४४	फलक-लेखनातील सुधारणा	४६२
२४८	४.२४५	पाठ उद्या असता मार्गदर्शन घेणे	४६४
२४९	४.२४६	मार्गदर्शनात अधिक वेळ दिला जाणाऱ्या मुद्द्यांचे क्रम	४६६
२५०	४.२४७	मार्गदर्शनातील दुर्लक्षित घटक	४६७
२५१	४.२४८	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकाचा सहभाग	४६९
२५२	४.२४९	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	४७०
२५३	४.२५०	पाठ नियोजन चुकीचे असल्यास	४७२
२५४	४.२५१	विद्यार्थी शिक्षकाने मार्गदर्शनात चुकीची उत्तरे दिल्यास	४७३
२५५	४.२५२	अधिक वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	४७५
२५६	४.२५३	मराठीचे पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	४७६
२५७	४.२५४	पाठटाचणाशिवाय मार्गदर्शन	४७८
२५८	४.२५५	मौखिक पाठटाचणासंबंधी	४८०
२५९	४.२५६	पाठटाचण पूर्ण करण्यापूर्वी सूचना	४८२
२६०	४.२५७	पाठ मार्गदर्शनाचा सुरवातीचा घटक	४८४
२६१	४.२५८	मार्गदर्शनाच्या घटकांचा क्रम	४८६
२६२	४.२५९	पूर्वज्ञानाच्या चर्चेतील मुद्दे	४८७
२६३	४.२६०	पूर्वज्ञानासंबंधीतील प्रश्न विचारणे	४८९
२६४	४.२६१	पूर्वज्ञानासंबंधी मागील संदर्भ न देणे	४९१
२६५	४.२६२	विद्यार्थी-शिक्षकाला प्रेरणा सूचत नसल्यास	४९३
२६६	४.२६३	प्रेरणेमधील घटक क्रम	४९५
२६७	४.२६४	पाठटाचणामध्ये मुद्दे-उपमुद्दे नसल्यास	४९६
२६८	४.२६५	प्रत्येक मुद्द्यावरील चर्चा	४९७
२६९	४.२६६	मुद्द्यावरील चर्चेच्या दरम्यान अवांतर वाचन देणे	४९९
२७०	४.२६७	पाठमुद्द्यांचे स्पष्टीकरण विचारणे	५००
२७१	४.२६८	विद्यार्थी-शिक्षकाला मुद्द्यांचे स्पष्टीकरण न आल्यास	५०१
२७२	४.२६९	टाचण व्यवस्थित,पण मार्गदर्शनाच्यावेळी स्पष्टीकरण न आल्यास	५०३

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
२७३	४.२७०	पाठांश सविस्तर सांगणे	५०३
२७४	४.२७१	घटकाशी निगडित आशय सांगणे	५०५
२७५	४.२७२	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणातील मार्गदर्शनाच्या बाबी	५०६
२७६	४.२७३	पाठ्य-घटकानुसार अधिक उद्दिष्टांची गरज	५०८
२७७	४.२७४	उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे बदलामागील कारण	५०९
२७८	४.२७५	शैक्षणिक साधनांसंबंधी	५१०
२७९	४.२७६	शिक्षक कृतीमधील चर्चेच्या बाबी	५१२
२८०	४.२७७	शिक्षक कृतीवरील चर्चेत अवांतर माहिती देणे	५१४
२८१	४.२७८	शिक्षक कृतीमधील घटकांचा महत्त्वानुसार क्रम	५१५
२८२	४.२७९	विद्यार्थी-कृतीमधील मार्गदर्शनाच्या बाबी	५१६
२८३	४.२८०	मूल्यमापन प्रश्नावरील चर्चेच्या बाबी	५१७
२८४	४.२८१	मूल्यमापनातील प्रश्नांचे स्वरूप सांगणे	५१९
२८५	४.२८२	स्वाध्यायावरील मार्गदर्शनाच्या बाबी	५२०
२८६	४.२८३	विद्यार्थी-शिक्षकाने दिलेल्या स्वाध्यायातील सुधारणा	५२१
२८७	४.२८४	फलकलेखनातील मार्गदर्शनाच्या बाबी	५२३
२८८	४.२८५	फलक लेखन सुधारणा	५२४
२८९	४.२८६	पाठ उद्या असता मार्गदर्शन घेणे	५२६
२९०	४.२८७	मार्गदर्शनात प्राध्यापक अधिक वेळ देतात त्यानुसार घटकक्रम	५२७
२९१	४.२८८	मार्गदर्शनामध्ये दुर्लक्षित घटक	५२८
२९२	४.२८९	मार्गदर्शनाच्यावेळी विद्यार्थी-शिक्षकाचा सहभाग	५३०
२९३	४.२९०	एका मार्गदर्शनात अन्य विद्यार्थी-शिक्षकांचा सहभाग	५३१
२९४	४.२९१	पाठनियोजन कृतीचे अहवाल	५३२
२९५	४.२९२	विद्यार्थी-शिक्षकाने मार्गदर्शनात कृतीची उत्तरे दिल्यास	५३३
२९६	४.२९३	अधिक वाचन,अभ्यास व शैक्षणिक साधने यांचा आग्रह	५३४
२९७	४.२९४	मराठीचे पाठमार्गदर्शन व अन्य विषयांच्या पाठमार्गदर्शनातील फरक	५३५

अ.क्र.	सारणी	शीर्षक	पृ.क्र.
२९८	४.२९५	मराठी व हिंदी पाठमार्गदर्शक तुलना	५४६
२९९	४.२९६	मराठी व इंग्रजी पाठमार्गदर्शक तुलना	५४८
३००	४.२९७	मराठी व इतिहास पाठमार्गदर्शक तुलना	५५१
३०१	४.२९८	मराठी व भूगोल पाठमार्गदर्शक तुलना	५५४
३०२	४.२९९	मराठी व शास्त्र पाठमार्गदर्शक तुलना	५५७
३०३	४.३००	मराठी व गणित पाठमार्गदर्शक तुलना	५५९

आकृतीची यादी

अ.क्र.	आकृती क्रमांक	शीर्षक	पृ.क्र.
१	४.१	मराठी पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	८२
२	४.२	हिंदी पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	८५
३	४.३	इंग्रजी पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	८८
४	४.४	इतिहास पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	९१
५	४.५	भूगोल पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	९४
६	४.६	शास्त्र पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	९७
७	४.७	गणित पाठमार्गदर्शन प्रवाह तक्ता	१००
८	४.८	टायलरच्या मूल्यमापन प्रतिमानानुसार मार्गदर्शनाचे घटक व क्रम	५९७
९	४.९	विविध शिक्षकांच्या पाठमार्गदर्शनाचे प्रवाह तक्ते.	६०५